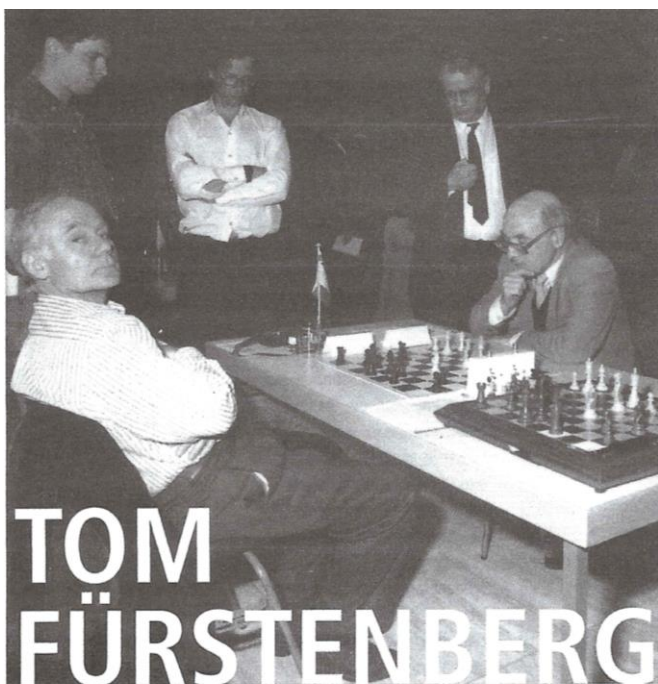

Tom Fürstenberg (l)
tegen zijn vriend
David Bronstein
tijdens een van de
AEGON-
toernooien

Interview

Eind vorig jaar maakte Tom Fürstenberg bekend dat hij hou zou stoppen met Fidelity Electronics. Na veertien jaar handelen in schaakcomputers, schaakdiskettes en schaak CD-ROM's vond hij het welletjes. Computerschaak keek met hem terug op de jaren waarin het schaken in het algemeen en computerschaak in het bijzonder een belangrijke rol in zijn leven heeft gespeeld.

HANDELAAR IN SCHAAKCOMPUTERS

Je hebt een internationale carrière achter de rug.

Tom Fürstenberg: "Mijn vader had een winkel in lederwaren en geschenken en omdat

MINZE BIJ DE WEG

Schaakherinneringen

Het heeft niets met computerschaak te maken, maar Fürstenberg vindt het een van zijn leukste schaakherinneringen.

"Ik heb een tijd lang schaakspelen verzameld. Daar ben ik mee opgehouden, nu verzamel ik alleen nog maar spelen waar ik persoonlijk iets mee heb. Bronstein heeft mij bijvoorbeeld een spel gegeven waar zijn vader in de Goelag mee heeft geschaakt.

Toen ik nog fanatiek verzamelde heb ik een keer op een veiling in Engeland een twaalfstal spelen gekocht. Ik had ze in de bagageruimte van mijn auto verstopt en alle veilingplakkertjes van de stukken afgehaald, want ik had geen zin om invoerrechten te betalen.

In Noord-Frankrijk werd ik een paar kilometer voor de grens door de Franse douane aangehouden. Kofferbak open. "Wat heeft u daar?" "Oude schaakspelen" "Gekocht?" "Nee, die zijn van mijzelf, dat is mijn eigen verzameling."

Ik moest meerijden, de schaakspelen uitpakken en alles op een tafel uitstallen. Daar stonden ze, bijna vierhonderd bijzondere schaakstukken. Die man pakt een stuk ergens uit het midden en het is het enige waar ik het plakkertje niet vanaf heb gehaald. "Hoe kunt u dit verklaren", vroeg de man. Dat kon ik niet.

Eigenlijk vond ik het wel hilarisch, maar ja, dat kon ik niet laten blijken. Uiteindelijk hoefde ik niets te betalen. Wel hebben ze mijn hele auto onderzocht en ik moest achter hen aan naar de grens rijden. Tot de Franse douanepost. Daar hebben ze me laten gaan. "Rijdt u niet mee tot de Belgische post", vroeg ik. "Nee", zeiden ze, "zo flauw zijn we nu ook weer niet."

ik bij hem in de winkel zou komen stuurde hij mij naar het buitenland, naar New York en Berlijn bijvoorbeeld, om het vak te leren. Toen ik in New York was ben ik op zoek gegaan naar een schaakclub. Ik vertel je het volgende om aan te geven hoe weinig ik toen, het was 1960, van de schaakwereld wist. Je hebt in New York twee bekende schaakclubs, de Marshall Chess Club en de Manhattan Chess Club. In de Marshall Chess Club zat de oude mevrouw Marshall, de echtgenote van de vroegere grootmeester, aan een tafeltje bij de deur om de entreegelden te incasseren. Dat vond ik zo leuk dat ik daar ben gaan schaken. Bij de Manhattan Chess Club speelde op dat moment een jonge speler die Bobby Fischer heette. Maar ik had toen nog nooit van ene Bobby Fischer gehoord.

Ik heb al met al zes jaar bij mijn vader in de winkel gewerkt. Maar mijn vader en ik in één zaak, dat ging niet samen. Daarom ben ik in 1966 vertrokken. Tot 1972 was ik directeur marketing sales voor Europa bij Samsonite. Toen ik met mijn secretaresse ben getrouwd ben ik daar weggegaan en sindsdien heb ik zelfstandig geopereerd. Ik heb me een hele tijd beziggehouden met de verkoop van vliegtuigen, tot dat opdroogde. Daarna zijn we een kantoor-servicegebouw in Brussel begonnen, we waren op dat moment de tweede in de stad. Vijf jaar geleden hebben we dat verkocht. Mijn vrouw doet nu nog secretariaatswerk en boekhouding en ik ben de schrijverskant opgegaan.

Toen ik met het boek over Bronstein bezig was (zie het kader, MbdW) heb ik gemerkt dat ik schrijven erg leuk vond. Ik ben nu met een tweede boek bezig, maar dat heeft niets met schaken te maken."

Chess Challenger 1

Wat was je eerste contact met het computerschaak?

T.F.: "In 1977 ben ik met computerschaken in aanraking gekomen. Ik woonde sinds in 1968 in België en was lid geworden van de Schaakclub Anderlecht in Brussel. Op een avond kwam iemand met de Chess Challenger 1 naar de club. Dat is die computer met de verkeerde cijfers en letters. Sid Samole, de baas van Fidelity die de computer produceerde, meende dat de manier om de schaakvelden aan te geven, de letters van links naar rechts en de cijfers van onder naar boven, onlogisch was. Dat moest andersom en hij vond dat hij de schaakwereld wel kon veranderen.

Die machine accepteerde allerlei illegale zetten, maar toch was ik er door gefascineerd. Er was een beperkte oplage van 250 exemplaren en daar heb ik er één van gekocht. Die zal zo'n vijfhonderd gulden hebben gekost.

Daarna zijn er vele andere gevolgd. Ik liep alle schaakcomputertoernooien af. Zo rolde ik er in en werd ik bekend in die wereld. In 1986 heeft Fidelity mij toen gevraagd of ik niet de invoer van Fidelity schaakcomputers voor Nederland wilde doen. Waarom ik? Ik

Minze bij de Weg - Tom Fürstenberg: Handelaar in schaakcomputers

(Bron: CSVN Computerschaak - februari 2000) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

Bronstein

"Ik heb in 1942 leren schaken toen ik ondergedoken zat op de Veluwe. Na de oorlog schaakte ik af en toe met mijn vader, maar veel deed ik er niet aan. In 1951 werd de match tussen Bronstein en Botvinnik gespeeld. Eerst besteedde ik er niet veel aandacht aan, maar ik begon het te volgen toen het spannend werd. Je was in die dagen voor de berichtgeving afhankelijk van de kranten en op een gegeven moment ik fietste ik iedere dag de krantenjongen tegemoet om te lezen hoe het afgelopen was. Het was een geweldige teleurstelling toen Bronstein uiteindelijk niet won.

Ik heb Bronstein voor het eerst ontmoet tijdens het Wereldschaaktoernooi in Amsterdam in 1954. Ik was toen achttien. Ik heb hem om een handtekening gevraagd en wist toen natuurlijk niet dat ik later met hem bevriend zou raken.

Tijdens een AEGON-toernooi zo rond 1990 ben ik hem weer tegengekomen. Ik heb een schaakbord met handtekeningen van alle topspelers en vroeg hem daar ook een handtekening op te zetten. Ik nodigde hem uit om na het toernooi wat bij mij te komen uitrusten en dat nam hij aan. Hij wist natuurlijk niet meer van 1954, maar toen ik hem het handtekeningenboek van toen liet zien kon hij zich dat herinneren.

We kwamen te praten over zijn positie, dat hij altijd veel te bescheiden was geweest. "Ik heb nooit aan de weg getimmerd", zei hij. "Kijk naar Kortsjoi met al zijn gedoe rond de matches met Karpov. Iedereen kent hem, maar niemand weet dat ik in de onderlinge partijen een grote voorsprong heb."

Ik zei dat hij veel meer van zich moest laten horen en zo zijn we begonnen om samen een boek over zijn loopbaan samen te stellen. Ik heb een concept gemaakt, dat laten inbinden en naar Island gestuurd waar hij op dat moment vanwege zijn zeventigste verjaardag was. Het sprak hem erg aan en hij zei: daar moet jij ook maar aan meedoen.

Ik ben drie jaar met dat boek bezig geweest. Het meeste werk van Bronstein heeft gezeten in de vijftig geanalyseerde partijen. Er is voor andere delen onder andere gebruik gemaakt van materiaal dat er al lag. Bronstein zei van sommige belangrijke partijen: "Die kan ik niet meer zien". Maar ik vond dan dat ze er toch in moesten. Goed, hij analyseerde ze, iedere keer als hij in de buurt was deed hij een paar partijen. En als hij dan een volgende keer langskwam ging het van: nee, die partijen moeten er toch uit. Op die manier schiet je natuurlijk niet op en dat ging zo lang door dat ik op een gegeven moment zei: nu verander je niets meer, anders hou ik er mee op.

Dat boek heeft uiteindelijk voor een schaakboek geweldig goed verkocht. Het heeft mijn stoutste verwachtingen overtroffen en loopt nog steeds. Binnenkort komt er een Franse versie, dat wordt de beste. Het is voor computerschakers wel leuk om te weten dat alle computerpartijen in een afzonderlijk hoofdstuk worden ondergebracht en er worden ook nog computerpartijen aan toegevoegd. In dat boek staat ook de lezing die Bronstein in Maastricht heeft gehouden voor de conferentie Advances in Computer Chess, die ik voor hem heb geschreven. Met zijn instemming uiteraard.

Bronstein is nu bezig om met Voronkov, een Russische schaakjournalist, een boek te schrijven over computerschaak. Hij heeft een vreselijke bewondering voor schaakprogrammeurs. Hij heeft in het algemeen veel bewondering voor mensen die dingen kunnen die hij niet kan. "Ik kan alleen maar schaken", zegt hij, "en dat is zo eenvoudig." Hij heeft me ook les gegeven om dat te laten zien. Mijn Elo is er misschien honderd punten door gestegen, maar eigenlijk was het niet aan mijn besteed, ik heb ook schaakgebied geen enkele ambitie."

denk vanwege mijn enthousiasme voor die computers.

Ik heb daarna de mensen van Fidelity leren kennen. Sid Samole, de directeur, een jood net als ik, Ron Nelson, de eerste programmeur en later de Spracklens die in zijn plaats kwamen.

Weet je dat Fidelity oorspronkelijk een bedrijf was dat kunstarmen en -benen maakte na de Vietnam-oorlog? Een zuster of vriendin van Ron Nelson werkte bij Fidelity en zei: ik ken iemand die een schaakprogramma heeft geschreven. Is dat iets voor jullie? Het pleit voor het commerciële inzicht van Samole dat hij de mogelijkheden meteen heeft gezien. Bovendien begon die handel in kunstarmen en -benen toen terug te lopen, want de oorlog was voorbij.

Ze hebben miljoenen met die computers verdiend, ze zijn er multimiljonair mee geworden. In 1989 hebben ze de zaak verkocht aan Hegener + Glaser. Daarbij hebben ze de zaak toen vreselijk belazerd, ze hebben Hegener de verkeerde cijfers laten zien. Dat is jammer, en je krijgt dan bovendien weer te horen dat het een jodenstreek was."

Omzet

"Toen ik in 1986 importeur werd was het hoogtepunt al geweest. Hegener verkocht in die dagen in de Benelux meer dan 10.000 exemplaren per jaar, in het topjaar zelfs 35.000. Ik was al blij als ik er 2000 verkocht. De onderlinge verhouding was overigens goed. Er was een bittere strijd om de markt, maar er was geen haat en nijd. Voor Fidelity was de Amerikaanse markt natuurlijk de belangrijkste. In Amerika haalden ze negentig procent van hun omzet, in Europa een procent of zeven, acht. Voor Hegener + Glaser lag dat net andersom.

De schaakcomputermarkt begon in die tijd een beetje verzadigd te raken. Er was nog wel sprake van een vervangingsvraag, maar die was niet meer zo sterk.

Eind 1992 ben ik gestopt met de verkoop van gewone schaakcomputers, toen ik merkte dat ik door mijn ex-werknemer werd bestolen. Ik had een blind vertrouwen in hem gehad.

Ik was er achter gekomen dat hij in die tijd die hij voor mij werkte een eigen handel had opgezet in PC's en notebooks. "Je moet ook adverteren voor gewone computers",

had hij tegen mij gezegd, maar ik kwam er pas na een tijd achter dat hij de bestellingen in eigen zak stak. Ik heb hem op staande voet ontslagen en ben de schaakcomputerverkoop zelf gaan doen. Pas toen ontdekte ik dat hij de zaak daar ook belazerd. Mensen belden op als er een computer kapot was. Als ik dan naar een bon of een garantiebewijs vroeg kon ik niets in mijn administratie vinden. Zo ontdekte ik dat hij de schaakcomputers zelf verkocht. Toen ben ik met de verkoop van tafelcomputers gestopt, want ik had geen technische man in dienst. Eigenlijk was het ook niet zo erg om te stoppen, want de handel liep erg af. Daarna heb ik alleen programma's voor PC's verkocht. Die kan je eenvoudig in een envelop doen.

Zeven jaar heb ik tegen mijn ex-werknemer geprocedeerd en ik heb alle processen gewonnen. Vorig jaar heeft hij uiteindelijk betaald. Dat dekte precies mijn advocatenkosten."

Hoe zag de PC-markt eruit?

T.F.: "De vraag beperkte zich tot een paar merken, vooral Rebel, Fritz en MChess. Op iedere 24 Fritzen heb ik één Rebel verkocht. Die verhouding lag eigenlijk al in het begin zo. Dat is te danken aan de slimme marketing van ChessBase. Daar komt bij dat Rebel moeilijk te installeren was; bij Fritz ging dat vanaf het begin veel eenvoudiger."

Er klinken nogal eens negatieve geluiden over de schaakcomputermarkt. Verwacht je dat de markt instort?

T.F.: "Ik denk dat de verkoop wel door gaat. Er zijn nu eenmaal mensen die het nieuwste van het nieuwste willen hebben, dat zag je ook al bij de klassieke schaakcomputers."

Minze bij de Weg - Tom Fürstenberg: Handelaar in schaakcomputers

(Bron: CSVN Computerschaak – februari 2000) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

Terwijl AEGON-toernooidirecteur Cock de Gorter(r) praat met Anatoli Karpov luistert Tom Fürstenberg (midden) toe.

Maar de handel zal zich beperken tot een klein aantal programma's. Het wordt niet veel minder maar ook niet meer. Je ziet nogal eens dat mensen een paar versies van een programma overslaan, ze maken bijvoorbeeld de sprong van Fritz 3 naar Fritz 6."

Kasparov en Schultz

"Kasparov heeft meegedaan aan één van de OHRA-toernooien welke in de jaren tachtig in Brussel werden georganiseerd. Ik was daar ook dagelijks en maakte, zoals gebruikelijk, veel foto's. Op een avond zag ik Kasparov voor de liften van het hotel wachten, maar hij ging er niet in. Toen ik vroeg wat er aan de hand was, zei hij dat hij op Secretary Schultz van de VS stond te wachten die op dat moment in hetzelfde hotel (Hyatt Regency) logeerde en een bezoek aan de NATO bracht alvorens hij zou doorreizen naar Moskou. Van perestroika was toen uiteraard geen sprake en het was toch wel bijzonder dat die ontmoeting georganiseerd was (ik heb géén idee door wie).

Ik ben er dus bij gaan staan met mijn fototoestel in de aanslag. Het heeft zeker nog wel een kwartier geduurd voordat beide heren elkaar de hand drukten en ik een paar foto's maakte. Ik stond zo dicht bij dat ik goed kon horen dat Schultz vroeg aan Kasparov: "Do you think that you will ever be beaten by a computer?" Waarop Kasparov zonder de minste aarzeling nadrukkelijk repliceerde: "NEVER!!"

Toen Schultz enkele dagen later uit Moskou terugkwam en verslag uitbracht van die reis, logeerde hij opnieuw in het Hyatt Regency. Het filmpje was intussen ontwikkeld en de foto had ik op posterformaat laten afdrukken. Ik sprak één van de vele veiligheidsmensen aan of het niet mogelijk was om Schultz's handtekening erop te krijgen. Hij zou zijn best doen. Het heeft uren en uren wachten geduurd, maar die werden uiteindelijk beloofd toen de foto terug kwam met de woorden "To Garry Kasparov with admiration" en gesigneerd George Schultz.

Toen heb ik de foto ingelijst op Kasparov's kamer afgeleverd. Hij was oprecht als een kind zo blij en heeft mij hartelijk bedankt."

Hoe kijk je terug op de computerschaakwereld?

T.F.: "Die heb ik als hartstikke leuk ervaren. De mensen gingen en gaan heel aardig met elkaar om. Daarom ben ik ook zo uit mijn slof geschoten na de opmerkingen van Kuijff in Schaaknieuws (Kuijff beschuldigde computerschaakprogrammeurs van vals spel, MbdW). Zoiets heb ik nog nooit meegemaakt. Je mag best een leuk stukje over computerschaak schrijven, maar beschuldigen?"

Je hebt vast een favoriete schaakcomputer.

T.F.: "Ik heb thuis een Prestige staan. Daar heb ik een speciale schaaktafel voor laten maken waar hij precies in past. Ik heb hem laten upgraden en er een multiprocessor van gemaakt. Er zit nu een Avant Garde 5 in. De stukken van die machine liggen lekker in de hand en ik hou van de speelstijl. Die is levendig, het is geen saai Richard Lang programma. De Spracklens maakten leuke programma's.

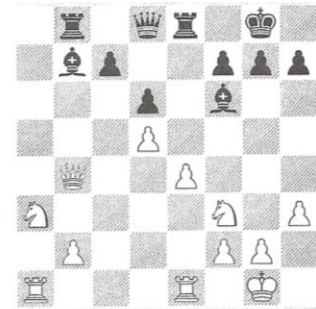
Richard Lang schreef een programma zonder risico, dat bedoeld was om er wereldkampioen mee te worden. De Spracklens hebben daarna ook geen kans meer gehad. Dat doet me aan een leuk voorval denken. Op het wereldkampioenschap in Almeria ging de Fidelity Mach IV, die machine in dat glazen kastje, geweldig af, maar ik kreeg gedaan dat ik het apparaat toch mee mocht nemen naar het ACM-toernooi in Amerika. Dat was toen een toernooi voor de topprogramma's. Daar zijn we uiteindelijk geloof ik tweede mee geworden. We stonden totaal gewonnen tegen Deep Blue, het hing op een enkel koningszetje. Ik heb de prijs van vijftienhonderd gulden en de machine zelf mogen houden."

En je favoriete PC programma?

T.F.: "Fritz, vanwege de speelstijl en het bedieningsgemak. Het is een van de weinige die ik op mijn PC heb laten staan. Maar ik gebruik het eigenlijk niet, het is veel te sterk. Nee, Fritz rust nu ook uit. Ik schaak tegenwoordig veel op de Internet Chess Club."

WK-match

Mensen die je kennen weten dat je bevriend bent geraakt met enkele topschakers. David Bronstein is een goede vriend

Kasparov - Karpov WK-Match 1990 (18)

Tot hier had Karpov snel gespeeld. De variant inclusief pionoffer was ongetwijfeld voorbereid. Na Kasparov's antwoord 21. Dc4 verzonk Karpov in langdurig gepeins. Na 21. ... Lxb2 22. Ta2 Lxa3 23. Txa3 Dd7 24. Pd4 gaat de pion op c7 op termijn verloren en na 21. ... Dc8 (in de partij gespeeld) staat zwart gewoon een pion achter. De Avant Garde 10, die bij de voorbereiding niet werd gebruikt, gaf onmiddellijk 21. Dc4 aan.

geworden en ook Anatoli Karpov komt regelmatig langs.

Hoe heb je Karpov leren kennen?

T.F.: "Door onze gemeenschappelijke hobby, het verzamelen van postzegels met schaakmotieven. Bij een Interpolistoernooi heeft Daniel de Mol ons aan elkaar voorgesteld en het contact is later versterkt tijdens de Swift-toernooien in Brussel.

Ik heb in 1990, ik was toen dus nog importeur van Fidelity, geregeld dat Anatoli Karpov de Avant Garde 10 als secondant meenam voor zijn match tegen Kasparov. In die computer zat de gloednieuwe Motorola 68040 chip, aan het begin van de match was deze nog niet eens beschikbaar, zo nieuw was hij.

Ik heb in het begin van die match, die gespeeld werd in New York en Lyon, de computer bediend. Mijn taak was de volgende: Karpov gaf mij een stelling om met de computer te analyseren en die analyses vergeleek hij met zijn eigen resultaten."

Werd de computer toen serieus genomen?

T.F.: "Pas toen het te laat was. In de achttiende partij bracht Karpov in het Spaans een pionoffer dat Kasparov weerlegde met 21. Dc4. Ik was toen niet bij de match aanwezig en belde hem na afloop op. "Heb je de computer niet gebruikt? Hij heeft bij mij thuis die weerlegging gevonden." Ik ben toen alsnog naar Lyon vertrokken, maar het was te laat. Karpov stond achter en kwam niet meer terug."

Minze bij de Weg - Tom Fürstenberg: Handelaar in schaakcomputers

(Bron: CSVN Computerschaak – februari 2000) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)